

فرپندارهای پیش‌اروی برجام اندیشکده سیمرغ باریخ

برجام Joint Comprehensive Plan of Action برنامه جامع اقدام مشترک که معمولاً به عنوان توافق هسته‌ای ایران یا توافق ایران شناخته می‌شود، توافقی درباره برنامه هسته‌ای ایران است که در ۱۴ ژوئیه ۲۰۱۵ در وین بین ایران و گروه ۵+۱ همراه با اتحادیه اروپا به دست آمد.

اگر چه این توافق بر محوریت پرونده هسته‌ای ایران قرار دارد اما به هیچ عنوان از منظر آرایش استراتژیک محدود به پرونده هسته‌ای ایران نبود. بلکه آستانه ورود ایران برای انجام توافق‌های دیگر برای تبدیل ایران سرکش در نظام بین‌الملل و نظم منطقه‌ای به یک بازیگر پذیرنده قواعد بازی در نظم منطقه‌ای و نظام بین‌الملل محسوب می‌شد. از این رو واژه سار «روح برجام» وارد ادبیات سیاسی و بین‌المللی شد.

بر اساس استفاده از روش سناریو نویسی در این پژوهش می‌توان به سناریوهای زیر برای برجام پروا داشت:

۱. سناریوی کیش و مات

Kish and mat scenario

۲. سناریوی فاطمی؛ فرمان و قیصر

Fatal scenario; Command and Emperor

Or

Fate's scenario, Farman, and Geysar

۳. سناریوی لبه مقاومت

resistance brink scenario

۴. سناریوی افتاب شتا

Winter sunshine scenario

پژوهش حاضر با در نظر داشت اهمیت نگارش سناریو های آینده برجام این مهم را بر عهده گرفته و با توجه به آنچه خواهد آمد در نظر دارد با موضوع های گوناگون این رسالت علمی را در راستای هدف گذاری انجام شده در موضوع های مختلف دنبال نماید. در نتیجه ی این مهم باور داریم که یکی از مهم ترین موضوع های مورد توجه جامعه ایرانیان مسأله برجام و آینده های پیشاروی آن است. این یک مقوله ی ملی و به دور از هر گونه آرایه ی جناحی و پیرایه های دور از شأن ایرانیان بوده و امید داریم که در آینده هم خواهد بود.

- سناریوی نخست

• سناریوی کیش و مات

▪ Kish and mat scenario

در این سناریو بازیگران مهره های سپید و سیاه در وسط معرکه به دنبال کیش و مات کردن یکدیگرند. پیروزی یک طرف در شکست کامل طرف دیگر امکان پذیر است. بازی برد و باخت و باخت هرکدام نمایانگر از بین رفتن هیبت و حیثیت آن ها در نزد تماشاگران است. نتیجه مساوی در این بازی وجود ندارد. بازی فینال است و باید برد یکی در برابر باخت دیگری حاصل آید.

بازیگر برتر بر آن است که عرصه را با حرکت مهره های متفاوت خود به گونه ای انجام دهد که قلع ها را فتح کند. اسب ها را بر زمین زند. دندان های فیل رقیب را بکشد سرباز ها را بکشد و در نهایت با حذف وزیر پادشاه را به راحتی از بین ببرد.

از این رو می بینیم که به فتح از درون بازی و فضا سازی در محیط بازی دست می زند. رقیب را گردن کلفت و پر قدرت نشان می دهد و خود را با حرکات مختلف ضربه پذیر سرباز هایش را گاه و بیگاه طعمه ی شکار اسب ها و فتح قلعه رقیب می نماید.

- ورود ناامنی در منطقه و مدیریت ناامنی و گسترش آن در بستر بومی کردن منازعات منطقه ای
- ایجاد توازن ضعف در منطقه با محوریت کشورهای مدعی قدرت منطقه ای و مرکزیت ایران
- پی گیری ایجاد امنیت نسبی ناشی از توازن ضعف و سپس بهره برداری از این توازن به نفع قدرت فرمانطقه ای

در مجموع در این سناریو ایران به جنگ رسانه ای و عملیات روانی معطوف به آماده شدن برای تضعیف درونی کشانده می شود. چارچوب تئوریک و استراتژی عملیاتی این تلاش مبتنی بر ادعای ایران در تهدید نامتقارن آمریکا به نفع الگوی عملیاتی «جنگ نامتعادل» آمریکا بر علیه ایران است. به گونه ای که تحت رژیم تحریم های کمرکشن و حداکثری از درون تضعیف شده و از بیرون محدود می گردد. همکاری های بین المللی با تهران به پائین ترین سطح می رسد. و محاصره منطقه ای تهران با رهبری آمریکا، مدیریت اسرائیل و پشتیبانی اعراب کامل می شود.

ضعف کامل از درون با یک تلنگر بیرونی می تواند تهران را به وضعیتی بکشاند که یا ایستاده بمیرد و یا نشسته و شکست را در پای میز مذاکره پذیرا شود.

در باب این سناریو با تحلیل های برگرفته از متن خیرها و تحلیل آن ها کی توان بیشتر به گفت و گو نشست. در برنامه بعد به این موضوع بیش تر توجه خواهیم داشت.

- ۲- سناریوی دوم

• فرپندار فاطمی، فرمان و قیصر

• Fate's scenario, Farman, and Geysar

در این سناریو :

فاطمی = پرونده هسته ای و مردم ایران

فرمان = دستگاه دیپلماسی ایران و اتحادیه اروپا

قیصر = میدان در ایران - و روسیه و اسرائیل در حوزه جهانی

بازیگران اصلی عبارتند از = ایران و آمریکا حکومت در ایران و دولت فدرال در آمریکا

قیصر فیلمی به کارگردانی و نویسندگی مسعود کیمیایی، ساخته سال ۱۳۴۸ آریانا فیلم است و بازیگرانی چون بهروز وثوقی، ناصر ملک مطیعی، جمشید مشایخی، ایران دفتری، پوری بنایی، بهمن مفید، جلال پیشوائیان و شهرزاد در آن نقش آفریده اند. عنوان بندی این فیلم را عباس کیارستمی ساخته.

داستان فیلم متوجه آن است که یکی از برادران آب منگل به نام منصور (جلال پیشوائیان نقش او را بازی می کند)، فاطمی را هتک حرمت می کند. فاطمی، پس از نوشتن نامه ای به مادر (ایران دفتری) و

فرپندارهای پیشاروی برجام اندیشکده سیمرخ باریخ

دایی اش (جمشید مشایخی)، خودکشی می‌کند و در بیمارستان جان می‌دهد. فرمان (ناصر ملک مطیعی)، برادر بزرگ فاطی، پس از آگاه شدن از موضوع، به دکان برادران آب منگل می‌رود. او، چون پیشتر قسم خورده‌بوده که دیگر هرگز دست به چاقو نبرد، با دستان خالی با برادران آب منگل روبرو می‌شود. دو برادر منصور، رحیم (غلامرضا سرکوب) و کریم (حسن شاهین)، او را غافل‌گیر کرده، می‌کشند. قیصر (بهروز وثوقی)، برادر کوچک فرمان، از سفر جنوب بازمی‌گردد و پس از آگاه شدن از قضیه، به‌قصد انتقام به سراغ برادران آب منگل می‌رود. او کریم را در حمام و رحیم را در کشتارگاه از پا درمی‌آورد. سپس به اتفاق ننه‌مشهدی، رخت‌شوی محله‌شان، برای زیارت به مشهد می‌رود. وقتی قیصر از زیارت بازمی‌گردد، از مرگ مادرش باخبر می‌شود. در گورستان، به‌هنگام دفن مادرش، به‌کمک نامزدش (پوری بنایی) از چنگ پلیس می‌گریزد و به‌واسطه رقصه‌ای (شهرزاد) منصور را در ایستگاه راه‌آهن یافته، او را با چاقو می‌کشد. دست آخر نیز پلیس او را دستگیر می‌کند.

سناریوی دوم که من آن را از فیلم قیصر وام گرفته‌ام، خواهر قیصر هتک حرمت می‌شود که در این جا هتک حرمت بیشتر به انقلاب اسلامی ایران از منظر حکومت و محدود کردن حرکت ایران در نظم منطقه ای و نظام بین الملل برای دولت حاکم بر تهران مد نظر است. فرمان به هر ترتیب در داستان قیصر برادر بزرگتری است که توبه کرده و دیگر وار عرصه رودررویی و منازعه و به دست گرفتن اسلحه در میدان نمی‌شود و می‌گوید عرصه دیپلماسی کار را به انجام برساند. دایی قیصر در این سناریو تفکر گریز پذیر از درگیری در نظام بین الملل و در منطقه است.

قیصر میدان عمل است که وارد می‌شود تا بتواند انتقام خون برادرش فرمان و هتک حرمت خواهرش را بگیرد. و لذا می‌تواند این منازعه را پله به پله به یک حرکت نظامی سوق بدهد. سناریوی دوم نشان دهنده یک حرکت پلکانی به طرف ایجاد یک فضای معنا دار و تعریف شده در جهت امنیتی نظامی کردن پرونده هسته ای و ورود به یک منازعه است

قیصر میدان است. به هر دلیل دیپلماسی کاری از پیش نمی‌برد و در نهایت میدان تنازع به وجود خواهد آمد.

به عبارت دیگر پرونده هسته ای به مثابه پای شکارچی مار بوآ است. در قالب استعاره شکارچی های مار بوآ یک پای خود را در دریچه لانه مار بوآ قرار می‌دهند تا مار پا را گاز بگیرد و با گاز گرفتن بوآ را از لانه اش بیرون می‌کشند و می‌توانند او را شکار کنند.

لذا مساله پرونده هسته ای در سناریوی دوم در واقع دستیابی ایران به سلاح هسته ای نیست بلکه بهانه ای است برای شکار ایران برای پرونده های دیگری که دارای استعدادی بهتر برای رسیدن به این معنا هستند. در اینجا باید بگوییم که برخورد ایران با بازیگر اصلی یعنی ایالات متحده آمریکا به گونه ای

فرپندارهای پیشاروی برجام اندیشکده سیمرغ باریخ

است که آمریکا تلاش می کند همکاری های بین المللی با ایران را تا حد زیادی در قالب تحریم ها محدود کند و در قالب ایجاد فضای مناسب منطقه ای و ارتباط با فرا منطقه به رهبری آمریکا با مدیریت اسرائیل و همکاری کشور های رقیب ایران در منطقه زمینه های یک نوع محاصره بیرونی ایران را نیز فراهم کنند.

- ۳- سناریوی سوم

- فرپندار لبه مقاومت
- resistance brink scenario

مقاومت یک قطعه الکترونیکی است که وظیفه آن کاهش جریان یا ولتاژ می باشد. انواع مقاومت ها با توجه به جنس و اندازه و مقدار مقاومت از نظر عددی باهم متفاوت هستند. واحد سنجش عددی میزان مقاومت اهم است.

مقاومت ها جزو قطعات غیر فعال یا پسیو (Passive) مدار محسوب می شوند. این قطعات انرژی تولید نمی کنند و فقط مصرف کننده انرژی هستند و تقویت کننده سیگنال نیستند. هنگام عبور جریان از مقاومت الکتریکی، انرژی به گرما تبدیل می شود و ولتاژ افت پیدا کرده و مقاومت داغ می شود. دلیل ایجاد جریان الکتریکی اختلاف پتانسیل بین دو نقطه مدار است. اختلاف پتانسیل بین دو سر مقاومت تعیین کننده انرژی تلف شده در مدار است.

ایران و آمریکا تلاش دارند به عنوان بازیگران اصلی در ارتباط با یکدیگر دارای مقاومت ثابت باشند. اگر چه اصل جریان الکتریسیته بین آن ها است. نمی توان آن ها را عایق خواند ولی باید گفت که شدت جریان دوسو نسبت به یکدیگر در نهایت با وجود اختلاف قدرت در مواضع ثابت است.

این جریان ثابت مواضع ناشی از وجود سه سطح زیر و در سه لایه ی :

- مرکزی - نوترونی،
- میانی - پروتونی و
- بیرونی - الکترونی

بر یکدیگر جریان ثابت زمانمند، مکانمند و زبانمند را وارد می نمایند.

فرپندارهای پیشاروی برجام اندیشکده سیمرغ باریخ

در برابر همدیگر اصل مقاومت ثابت جریان ولتاژ را دنبال می کنند. این معنا ناشی از تبدیل جریان سیاسی بین ایران و آمریکا به جریانی گفتمانی است که ناشی از نیاز آمریکا به ورود به دوران پساجنگ سرد بر اساس نظریه هانتینگتون، متکی و مستقر بر بحران مفاهیم و واژگان میان ایران و آمریکا در عرصه پس از جریان سفارت آمریکا در ایران است.

فراموش نکنیم مقاومت ثابت (Fixed resistors) مقاومت های ثابت آن دسته از مقاومت ها هستند که مقدار آنها همواره ثابت است و برابر مقدار نامی درج شده روی آنها می باشد. عوامل محیطی و تغییر ولتاژ تأثیری در مقدار این مقاومت ندارد. البته انواعی از مقاومت در دسته مقاومت های ثابت وجود دارند که در واقع ثابت نیستند ولی به این دلیل که تغییر مقاومت در آنها بسیار محدود است آنها را جزو گروه مقاومت های ثابت دسته بندی می کنند.

مقاومت ثابت ایران و آمریکا در این آرایه نوعی مقاومت سیم پیچی شده است. مقاومت های سیم پیچی شده (Wire-Wound Resistor) نوع دیگری از مقاومت ها و زیرشاخه مقاومت های SMD هستند که از پیچیدن یک سیم نازک از جنس فلز آلیاژی مثل ترکیب نیکل و کروم به دور عایق سرامیکی ساخته شده است.

در این نوع مقاومت ها، ضخامت سیم پیچی و تعداد دور با توجه به ظرفیت و کارایی مقاومت طراحی و ساخته می شوند. مقدار مقاومت عددی این مقاومت ها می تواند از 0.01 اهم تا 100 کیلو اهم نیز باشد. تلورانس این مقاومت ها بسیار پایین است و به همین دلیل برای اندازه گیری مدار و استفاده در مدارات حساس خیلی مناسب هستند. این مقاومت ها جریان های الکتریکی بسیار بالاتری را در مقایسه با سایر مقاومت ها تحمل می کنند.

اتحادیه اروپا به عنوان لبه ارتباطی پرونده در حوزه دیپلماسی و لبه درونی و آستانه ای گاز انبر میدان در ارتباط با مجادله ایران و آمریکا، مقاومت وابسته دارد.

فرپندارهای پیشاروی برجام اندیشکده سیمرغ باریخ

مقاومت وابسته (Dependent Resistors) مقاومت های وابسته در واقع خود نوعی مقاومت متغیر هستند، اما مانند مقاومت های معمولی دارای دو پایه هستند و مقاومت آنها با حرکت پایه سوم تغییر نمی کند بلکه مقاومت آنها را تغییرات محیطی مانند دما، نور و ولتاژ و ... تغییر می دهد. مقاومت وابسته به حرارت (Temperature Dependent Resistor) یا ترمیستور (Thermistor)

مقدار عددی مقاومت در مقاومت های وابسته به حرارت به دما وابسته است و با تغییر دما تغییر می کند. انواع مقاومت های وابسته به حرارت PTC و NTC می باشند.

مقاومت اروپا در برابر حرارت آمریکا از یک سو و نیاز به حرارت ژئوپلیتیک و ژنوم ژئواستراتژیک ایران از سوی دیگر در این میدان کار را برای اروپا در وضعیت «لبه چسبان» قرار داده است.

صنعتگران و افرادی که با دنیای مصنوعات چوبی در ارتباط هستند به اهمیت دستگاه لبه چسبان در تولید تجهیزات خانگی و ساختمانی واقفند. استفاده از دستگاه لبه چسبان از این جهت در فرآوری مصنوعات چوبی رایج است که هنگام برش این مصنوعات مانند ام دی اف و نئوپان، لبه‌هایی ناهموار و خشن بر لبه کار ایجاد می‌شود. به همین دلیل نیاز است لبه‌های محصولات به نواری نازک مجهز شوند تا کیفیت سطح روکش شده در تمام قطعه حفظ شود. این عملیات به کمک دستگاه لبه چسبان به‌خوبی صورت می‌گیرد. گرچه لبه چسبانی موجب زیبایی مصنوعات می‌شود اما افزایش مقاومت اصلی‌ترین دلیل کاربرد لبه چسبان در تولید و کاربرد محصولات ساخته‌شده با ام دی اف، نئوپان و ... است. به عبارت بهتر جلوگیری از لب‌پر شدن و افزایش مقاومت در تغییر شکل و همچنین در برابر آسیب‌های محیطی همچون حرارت و رطوبت مزایای حائز اهمیت لبه چسبانی است.

در بازی موجود برای اروپا به دلایل عملی موجود این لبه چسبانی بسیار هزینه آور است. چرا که از یک سو با چیرگی و وزن آمریکا روبرو است، و از سوی دیگر با نیاز به نوارتلند برای رقابت با آمریکا با مرکزیت ایران به عنوان وزنه ی این سو ارتباط پیدا می کند . این لبه چسبانی را با توجه به مقدار متغیر حرارت ارتباطی هر دو سو با اروپا بسیار سخت می نماید.

فرپندارهای پیشاروی برجام اندیشکده سیمرغ باریخ

روسیه و چین نیز در این بازی مقاومت متغیر دارند. مقاومت متغیر (Variable resistor). در انواع مقاومت های متغیر، میزان مقاومت با توجه به نیاز مدار و برای کنترل جریان و یا ولتاژ تغییر می کند. یعنی مقدار مقاومت این قطعات الکترونیکی در مدار ثابت نیست.

مقاومت های ثابت دارای یک مقدار ثابت هستند. مثلاً می گوئیم مقدار عددی این مقاومت 200 اهم است. مقدار عددی مقاومت با توجه به نیاز مدار می تواند از کمتر از یک اهم تا چند میلیون اهم باشد. مقاومت های متغیر می توانند به صورت پیوسته بی نهایت مقدار مختلف را به مدار اعمال کنند. نماد مقاومت در مدارات الکتریکی یک خط زیگ زاگ و یا یک مستطیل است و برای مقاومت های متغیر همین نماییه به همراه یک پیکان رو به پایین بالای آن استفاده می شود.

مسکو و پکن مقاومت متغیری را در برابر فشار آمریکا از یک سو و بازی با برگ ایران از سوی دیگر فرا می سازند. نوع مقاومت متغیر این دو پتانسیومتر (Potentiometer) است.

پتانسیومتر یک مقاومت با سه پایه می باشد که دارای یک عنصر دوار داخل یک محفظه است. به انتهای این دو المان یک پایه متصل است که مقاومت این پایه ها همواره ثابت و برابر مقدار عددی مقاومت پتانسیومتر به اهم است. پایه سوم بین این دو پایه قرار می گیرد که می تواند به یک نقطه اتصال متحرک وصل شود. این نقطه اتصال متحرک بین دوپایه ثابت حرکت می کند و مقدار مقاومت اهمی قطعه از فاصله این پایه متحرک با دو پایه کناری تعیین می شود.

منافع ملی هر دو پایتخت در این پرونده متوجه همین معنای عنصر دوار داخلی است. که داخل محفظه ی قدرت بزرگ تر آن ها در بازی با آمریکا و نیاز ایران به این بازی در برابر آمریکا است. پایه اول ثابت به آمریکا در نظام بین الملل وصل است که می دانیم حجم ارتباط ان ها را تعیین می کند. این امر برای چین بسیار حیاتی است. و پایه ی سوم ایران است که برگ بازی است. پایه سوم بین این دو پایه قرار می گیرد که می تواند به یک نقطه اتصال متحرک وصل شود. این نقطه اتصال متحرک بین دوپایه ثابت حرکت می کند و مقدار مقاومت اهمی قطعه از فاصله این پایه متحرک با دو پایه کناری تعیین می شود.

در اینجا ایران و برخورد با ایران تابعی از این مقدار متغیر مقاومت است از این رو در مجموع برخورد ایران و آمریکا همواره در لبه مقاومت شکننده قرار دارد.

سناریوی آفتاب شتا

سناریوی چهارم که آخرین سناریو است سناریوی آفتاب شتا است. در نظر عامه مردم آفتاب تند تابستان است که پوست افراد به خصوص افراد حساس را مورد آزار و اذیت قرار می‌دهد، اما واقعیت آفتاب زمستانی چیزی سخت‌تر از آفتاب تابستانی است. این آفتاب در ظاهر بی‌رمق به نظر می‌رسد، اما تحقیقات همواره نشان داده ضرر آن از آفتاب تند تابستان هم بیشتر و تند و تیزتر است. در فصل زمستان احتمال آسیب رسیدن به پوست به دلیل اثر اشعه ماورای بنفش بیشتر است. به دلیل زاویه تابش در فصل زمستان و انعکاس نور، آسیب بیشتری به پوست بدن افراد می‌رسد. اما نباید فراموش کرد که آسیب رسیدن به پوست منحصر به فصل زمستان نیست و باید در کلیه فصول مراقب آن بود.

سناریوی آفتاب زمستانی که مذاکرات در وین بتواند با همکاری این کشور ها و برداشتن گام هایی به عقب و کمتر شدن مقاومت دو بازیگر اصلی یعنی ایران و آمریکا آفتاب کوتاه زمستانی را در مساله ایران و آمریکا ایجاد کند. این سناریو نشان می‌دهد به هر ترتیب هر آنچه که امروز در صحنه به نظر می‌آید این است که همه امید دارند. حداقل سناریوی آفتاب شتا ایجاد شود ولی به خوبی بر این امر واقف هستند که با توجه به آنچه که در تهران می‌گذرد و به ویژه در آمریکا با احتمال روی کار آمدن یک کنگره جمهوری خواه و پیروزی جمهوری خواهان در ۲۰۲۴ و اینکه تهران نیز در بافت ناشی از فشار موقعیتی و محاصره منطقه ای و تحریم های بیرونی قرار دارد نمی‌تواند همان آفتاب زمستانی را هم در دراز مدت حفظ کند.

دولت یک دست شده در ایران و دولت متزلزل بایدن نمی‌توانند به توافقی موقت دل خوش کنند. این توافق برای ان ها بسیار سوزنده خواهد بود .

این چهار سناریوی کیش و مات و قیصر و لبه مقاومت و افتاب شتا است که می‌توانیم در برابر پرونده هسته ای ایران مورد توجه قرار بدهیم.